Nybro kommuns
kulturmiljöprogram

LINDSHULT

Kråksmåla socken

Länsstyrelsen
Kalmar län

NYBRO
KOMMUN

KALMAR·LÄNS·MUSEUM

Kulturmiljöprogrammet omfattar 33 områden på olika platser i kommunen.

Arbetet möjliggjordes tack vare ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen. Kalmar läns museum anlitades för inventering och beskrivning av Kulturmiljöprogrammets områden. Layout och sammanställning har gjorts av Nybro kommun.

1. Skoga
2. Lindshult
3. Kråksmåla
4. Torshult, Torshultamåla
5. Uvafors
6. Alsterbro, Sandslätt
7. Rugstorp, Abbetorp
8. Bäckebo
9. Målerås
10. Gullaskruv bruksort
11. Barkeström
12. Hälleberga
13. Applaryd
14. Gullaskruv säteri
15. Orrefors
16. Flygsfors
17. Gadderås
18. Skedebäckshult
19. Flerohopp
20. Gunnabo
21. Duvetorp
22. Kristvallabrunn
23. Brånahult
24. Holmen, Göttorp
25. Nybro stad
26. Kopparfly
27. Örsjö
28. Ebbehult
29. Gårdsryd
30. S:t Sigfrid
31. Brändebo
32. Agebo
33. Alsjöholm

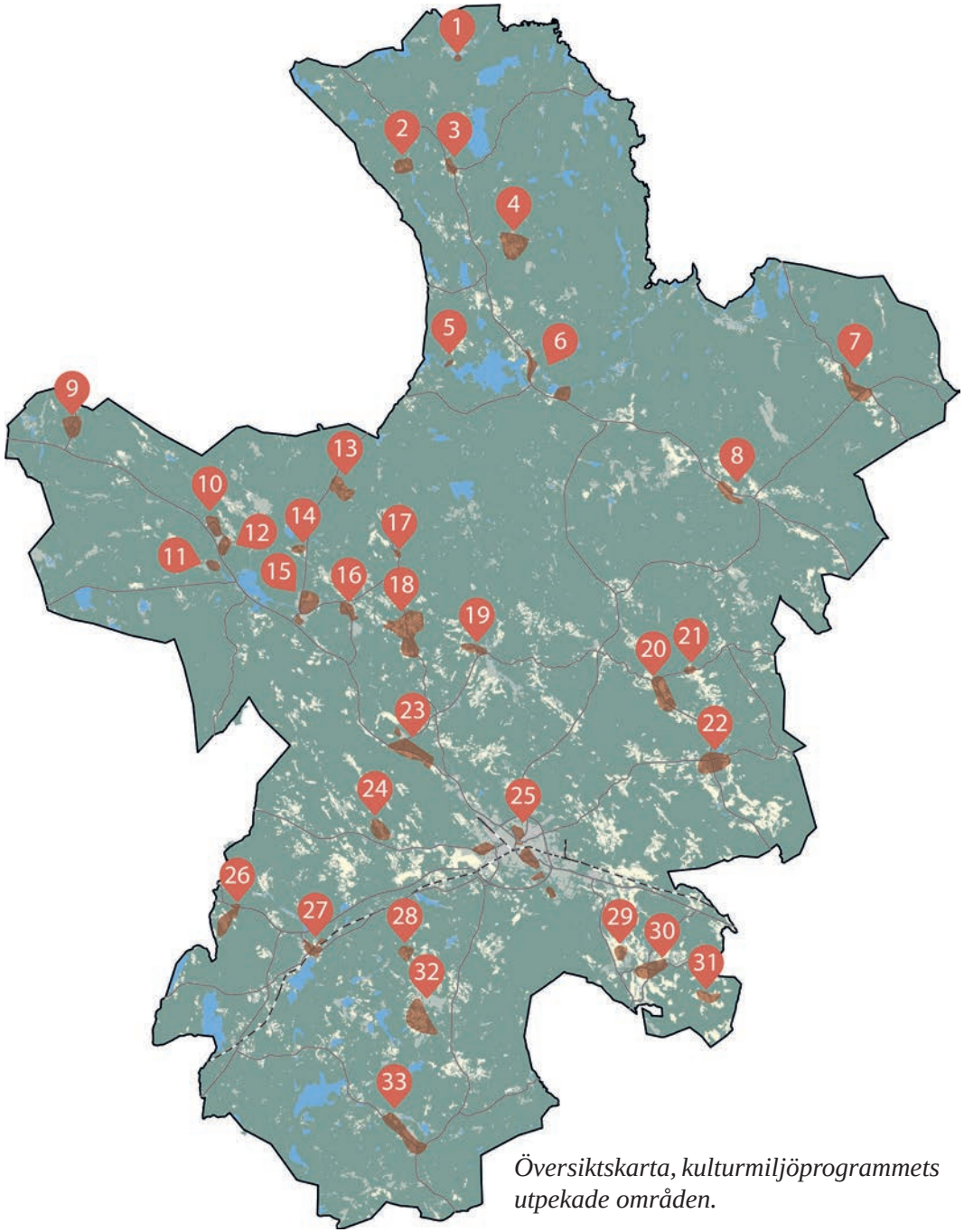

Översiktskarta, kulturmiljöprogrammets utpekade områden.

Läsanvisning

HUVUDOMRÅDE

Här lär du först känna kulturmiljön. Huvudområdet är ett större område som ger en övergripande kunskap om kulturmiljöns landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling.

KÄRNOMRÅDE

Här får du en djupare beskrivning av områdets värden. Kärnområdet har särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.

HISTORIK

Här hittar du berättelser om människor och andra viktiga företeelser som präglat kulturmiljön. En förklaring till varför de höga kulturhistoriska värdena finns på platsen.

I FRAMTIDEN

Här ges förslag på förhållningssätt inför framtiden för hur kulturmiljön kan bevaras och utvecklas.

I texten finns siffror inom parentes (1), de hjälper dig att hitta rätt i kartorna för huvud- och kärnområdet.

Bilder är tagna av Kalmar läns museum där inget annat anges.
Text: Susann Johannisson och Magdalena Jonsson, Kalmar läns museum
Arkeologi: Helena Victor, Kalmar läns museum
Layout: Nybro kommun
Senaste revidering: 2024-12-12

Kulturmiljöerna i Nybro kommun är levande miljöer under ständig förändring. Därför finns det risk att utskriven eller tryckt kopia av kulturmiljöprogrammet inte är den senast uppdaterade versionen. På nybro.se finns den senaste versionen digitalt.

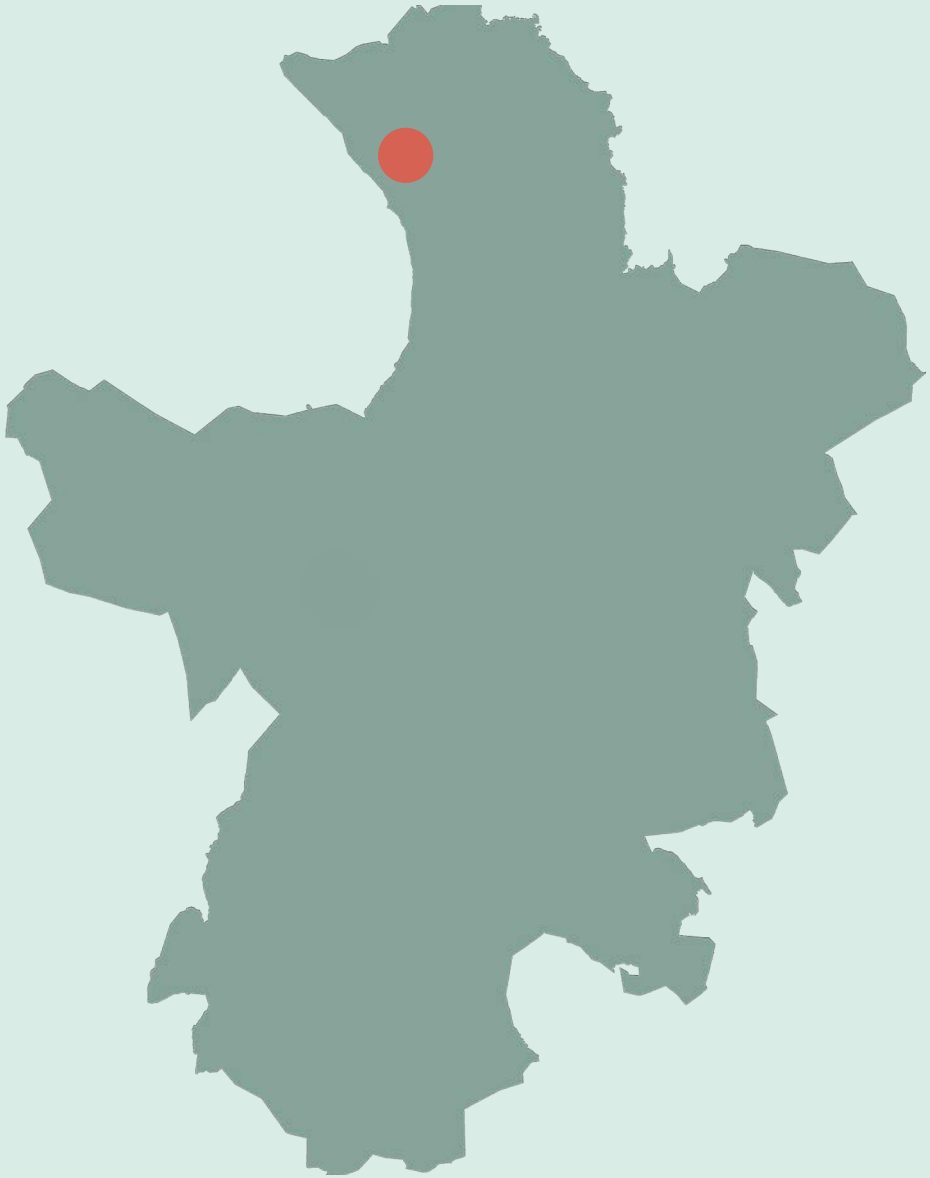

Lindshult är en liten by i skogsbygden strax utanför Kråksmåla kyrkby i norra delen av Nybro kommun, gränsande i väster till länsgränsen mot Kronbergs län. Lindshult berörs av ett område av länsstyrelsen (1997) utpekad natur med mycket högt naturvärde, klass II (del av Hindsjöbäckens dalgång, nummer 14 i Nybro kommun. Odlingslandskapet kring Lindshult är värderat som klass 2 i bevarandeprogrammet "Odlingslandskapet i Kalmar län – Bevarandeprogram, Nybro kommun", framtaget av Länsstyrelsen Kalmar län. (1995)

Huvudområde

Huvudområdet är ett större område som ger en övergripande kunskap om kulturmiljöns landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling.

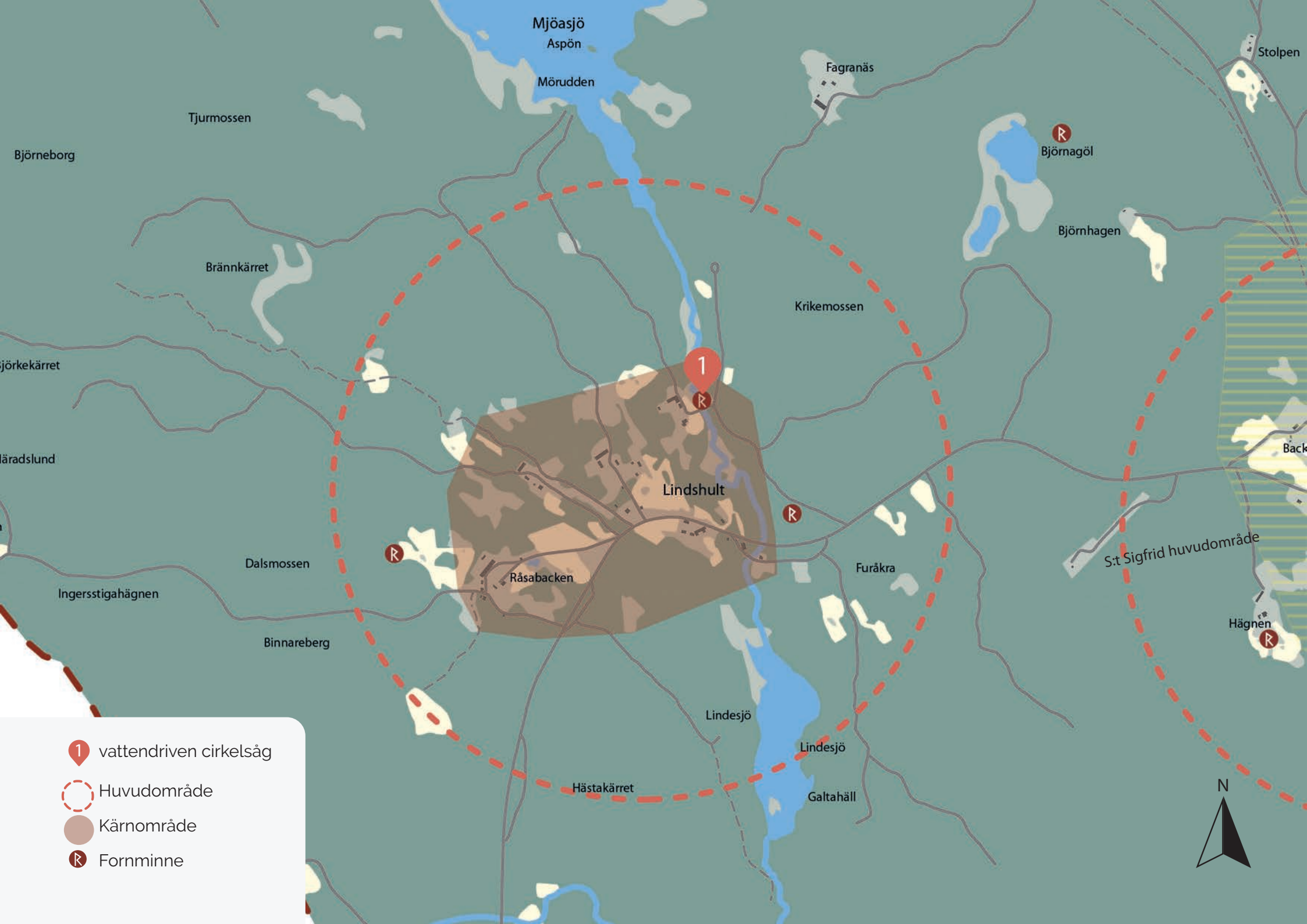
Mjöasjö
Aspön
Mörudden
Fagranäs
Stolpen
Tjurmossen
Björneborg
Björnagöl
Björnhagen
Brännkärret
Krikemossen
1
Lindshult
Råsabacken
Dalsmossen
Furåkra
S:t Sigfrid huvudområde
Ingersstigahägnen
Binnareberg
Hägnen
Lindesjö
Lindesjö
Hästakärret
Galtahäll
N
1 vattendriven cirkelsåg
Huvudområde
Kärnområde
Fornminne

Beskrivning av huvudområdet

Byn Lindshult har ett odlingslandskap, ett vägnät och en bebyggelse som i hög grad är ett resultat av jordbruksreformer och skiften som skedde under en period från 1830-talet till 1900-talets början. Vattendraget är centralt i byn och den restaurerade vattendrivna cirkelsågen (1) är en av de äldsta och bäst bevarade i länet i sitt slag.

Landskap och naturens förutsättningar

Området ligger över högsta kustlinjen med moränen och den bördigaste marken kvar på höjderna. Byn ligger vid ett vattendrag som går från Mjöasjön norr om byn och ner till Lindesjö och den utdikade Lindegöl. Det är sannolikt att vattnet bidragit till byns etablering här. Ängs- och skogsmark kring byn har ett påtagligt inslag av lövträd, i synnerhet i söder mot Lindesjön, med ask, hassel och naturligtvis även lind som gett byn dessa namn. En hel del av askarna bär spår av hamling[1]. De hamlade askarna och gamla vägsträckningar bidrar till ett traditionellt jordbrukslandskap.

Platsen för en av de gamla gårdarnas (frälsehemmanets) gamla läge mellan nuvarande landsvägen och vägen till Råsabacken.

Vägen genom byn är en gammal väg, som till delar rätades ut vid 1900-talets mitt.

1 Tyvärr har en stor del av askarna drabbats av den så kallade askskottssjukan.

Äldre lämningar

Området saknar i stort sett registrerade fornlämningar vilket till viss del bör bero på att någon inventering av området inte har gjorts. Läget i inlandet talar dock för att detta aldrig varit någon centralort under förhistorisk tid. I Lindshult finns en känd registrering i fornlämningsregistret, ett slaggvarp[2], vilken kan kopplas samman med äldre järnproduktion. Till övriga lämningar hör cirkelsågen (1) och en tjärdal[3]. I området kan också finnas lämningar efter dammar och kvarnar. Vattendraget har tidigt använts till kvarnar och sågar, vilket man kan se på gamla kartor. Idag har den bevarade och restaurerade cirkelsågen, med tillhörande stendamm, mycket högt kulturhistoriskt värde. Kanske valde man att lägga byn här tack vare att det fanns vattenkraft. En stor mängd odlingsrösen finns också, men inga av dem är registrerade som fornlämningar. Åldern på odlingsrösen kan variera kraftigt och det är svårt att avgöra dess ålder enbart utifrån utseende.

I och omkring byn Lindshult präglas landskapet av lövträd. I odlingslandskapet finns spår efter långt brukande, i form av äldre åkrar, odlingsrösen och stenmurar.

2 RAÄ Kråksmåla 48/L1957:1733.

3 RAÄ Kråksmåla 85:1 respektive 86:1.

Vattendragen har tidigt använts till kvarnar och sågar. På nedre bilden syns den restaurerade cirkelsågen, med tillhörande stendamm.

Odlingslandskapet bär tydliga spår efter hårt slit för bättre skördar. I åkrarna är stenen röjts bort och lagts i murar.

Den bättre odlingsjorden ligger i höjdlägen, vilket också styrt var gårdarna byggdes.

Äldre slingrande vägar, stenmurar och mycket lövträd ger karaktär åt byn Lindshult.

Kärnområde

Kärnområdet har särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.

Kulturvärden inom kärnområdet

Odlingslandskapet och den ålderdomliga bebyggelsen utgör kärnområdets viktigaste kulturhistoriska värden. Odlingsrösen, stenmurar och hamlade träd bidrar till landskapets ålderdomliga karaktär, liksom det gamla vägnätet. I gårdsmiljöerna finns äldre byggnader med bevarade drag typiska för respektive stil, från en period mellan cirka 1850 och cirka 1930. En av de ur kulturhistorisk synpunkt högst värderade byggnaderna i miljön är den vattendrivna cirkelsågen.

Skog

Bondens landskap

Vatten

Symbolerna hänvisar till den kulturmiljöprofil som togs fram för Nybro kommun 2019.
Inom kärnområdet finns exempel på kulturmiljöer ur kategorierna skog, bondens landskap och vatten.

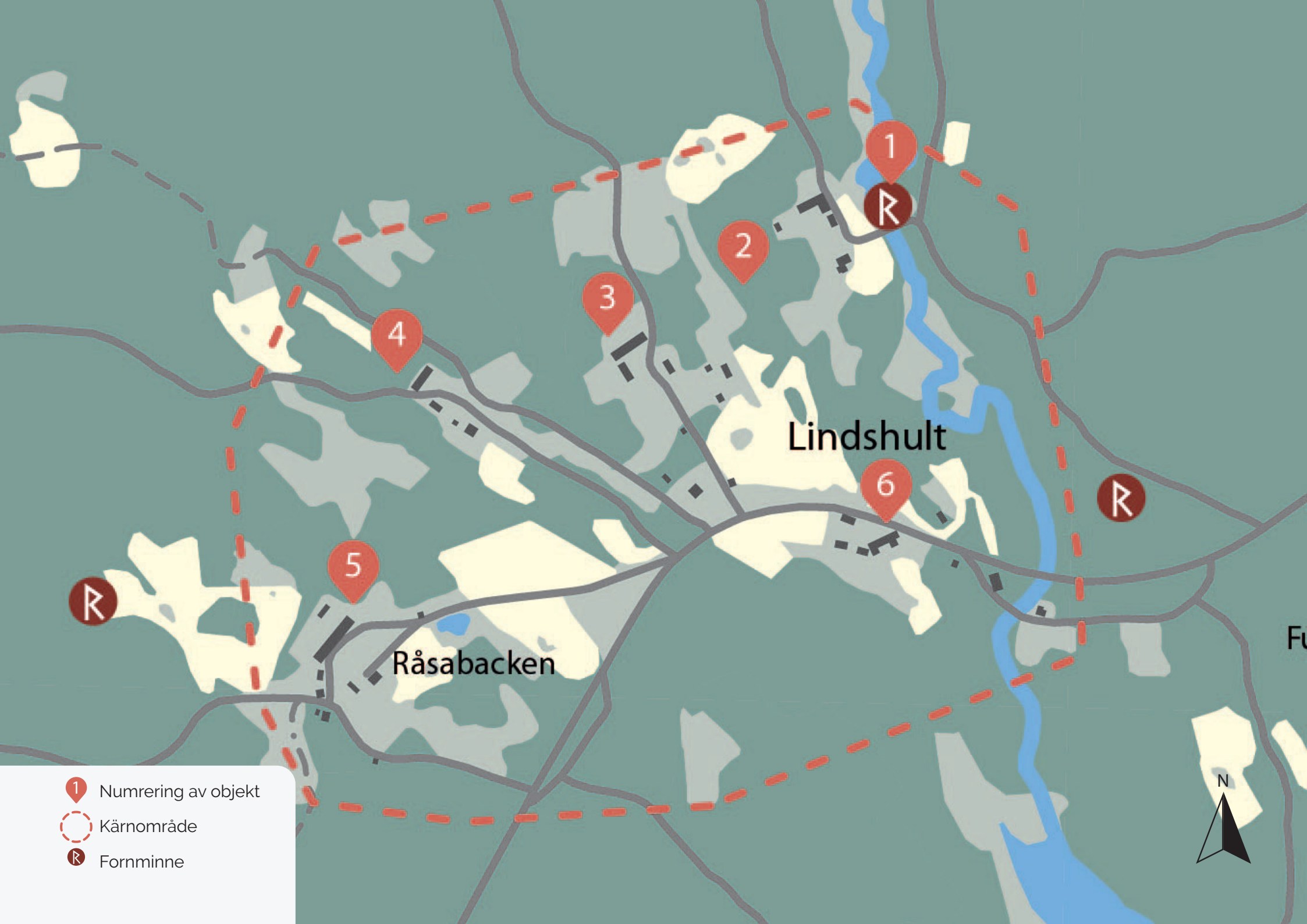
1
2
3
4
5
6
Lindshult
Råsabacken
Numrering av objekt
Kärnområde
Fornminne
N

1. vattendriven cirkelsåg
2. Gården 1:3
3. Gården 1:2
4. Gården 2:9 (fd 2:10)
5. Gården Råsabacken (2:5)
6. Ursprungligt gårdsläge (för gården A)

Odlingslandskap och vägmiljöer

Byns odlingsmarker ligger samlade kring varje gård, på karaktäristiskt vis för skiftade byar. Fastigheterna är som smalast i byn och blir bredare då de strålar ut mot skogen och utmarken. Markerna uppvisar typiska förändringar från perioden från 1800-talets mitt till 1900-talets mitt, som utmärker byar i skogsbygderna. Såväl ängar som åkrar har rensats på sten och en del åkermark har bytt funktion från äng till åker. Odlingsrösen med sten finns kvar, i synnerhet i byns norra delen. Flera av de stenmurar som byggdes som både gränsmarkeringar och hägnader efter laga skiftet finns kvar idag. Ett flertal hamlade askar tyder på att löv använts som komplement till djurfoder in på 1900-talet. Dessa olika företeelser bidrar till berättelsen om markernas utveckling och om livet i bondesamhället.

Idag går en asfalterad landsväg genom Lindshult. Detta är en gammal vägsträckning, som rätades något vid mitten av 1900-talet. Delar av andra mindre och äldre vägsträckningar finns också kvar. Flera av vägarna har ursprung i laga skiftet, när nya vägar byggdes då gårdarna flyttade ut från det äldre byläget.

Vattendraget är central i byn. Bron över vattendraget söder om kvarnen ligger sannolikt i samma läge sedan flera hundra år, se karta från 1790.

Bebyggelsen

Kärnområdet har en lantlig prägel tack vare både odlingslandskap och en välbevarad äldre bebyggelse. Byggnaderna i byn är typiska för perioden från 1800-talets mitt fram till 1900-talets början. Till de äldsta byggnaderna hör ett par traditionella, ålderdomliga, bostadshus som har parstugans form. Dessa kan vara från 1800-talets mitt. Mangårdsbyggnaderna i övrigt är från sekelskiftet 1900 och fram till 1930-talet, som till exempel mansgårdsbyggnaden på gården 2:9 (4). Samtliga byggnader är av trä och fasaderna är klädda med stående, faluröd, locklistpanel. De flesta bostadshus har sadeltak med rött tvåkupigt tegel. Flera av husen har verandor, antingen öppna eller inklädda med glas, och rikt försedda med snickarglädje. Gårdarnas ekonomibyggnader har samma spridning i ålder som bostadshusen. Ladugårdarna är typiska, smala, skiftesverksbyggnader med spetsiga takvinklar. Färgsättningen är den traditionella faluröda, med vita och svarta detaljer.

Mangårdsbyggnad av 1920-talststyp på gården 2:9 (4).

I Lindshult finns hamlade askar, stenmurar, faluröd traditionell bebyggelse med bevarade ladugårdar och ekonomibyggnader. Här gården 2:9 (4).

En del gårdar, som Råsabacken (5) flyttades ut från den gamla byläget i samband med att laga skifte genomfördes på 1830-talet. På Råsabacken finns en byggnad som är mycket ovanlig i sin stil och funktion. Huset har en magasinsdel och en bostadsdel, troligen ursprungligen drängstuga eller brygghus. Tack vare bevarade gamla dörrar, fönster och panel har huset en ålderdomlig karaktär. Råsabackens stenkällare användes sannolikt främst till vinterförvaring av potatis, vilket visar på potatisens stora betydelse under 1800-talet.

En annan gård som flyttades ut är gården 1:3 (2). Bostadshuset är uppfört 1903, och en del av de ursprungliga snickerierna är bevarade.

På Råsabacken finns denna ovanliga byggnad, som är mycket ovanlig i sin stil och funktion.

Bostadshuset på gården 1:3 (2).

Råsabacken (5). På bilden syns en stenkällare, gårdens ekonomibyggnader och hamlade askar.

Vy över gården Råsabacken (5).

En gård ligger kvar i det ursprungliga gårdsläge (6), och har alltså inte skiftats. Gården har en bevarad mangårdsbyggnad i den typiska husformen småländsk parstuga. De båda skorstenarna på bakre takfallet ger ledtrådar till att huset har ett ålderdomligt åstak, med höga kulturhistoriska värden. Huset kan vara från mitten av 1800-talet eller något äldre.

Gården som ligger kvar i det gamla byläget.

Mangårdsbyggnad till gård.

Mangårdsbyggnaden på gården 1:2 (3) har veranda med snickarglädje. Enligt Sveriges bebyggelse ska huset vara byggt 1840. Den öppna verandan tillkom troligen omkring sekelskiftet 1900. Ladugården är från 1910-talet med särskilt dekorativt utformade fönsterfoder. Huset är byggt i skiftesverk, vilket är den traditionella byggtekniken för ekonomibyggnader i länet. Taket är högrest och spetsigt och var sannolikt tidigare täckt med halm eller vass.

Traditionell ladugård/loge från 1910-talet och en yngre gjuten potatiskällare (3).

Mangårdsbyggnad med snickarglädje (3).

Ladugård är bygd i skiftesverk (3).

Till de mer ovanliga ekonomibyggnaderna hör ett uthus med omålad panel. Huset har förändrats då en del av det byggdes om till garage.

En av byns traditionella ekonomibyggnader byggd i skiftesverk. I samma hus ryms funktionerna ladugård, stall och loge.

En traditionell ekonomibyggnad som rymmer både ladugård, stall, vagnsskjul, garage och loge. Ovanliga och ålderdomliga smårutiga träfönster i ladugårdsdelen.

Ett timrat uthus som tidigare haft halmtak. Kanske en tidigare ängslada som byggts om till garage.

En byggnad som utmärker sig i byn är den vattendrivna cirkelsågen (1), från 1875. Enligt Carl Viking, en lokal bygdetecknare i Kråksmåla, uppfördes sågen år 1875. Andra uppgifter talar om att sågen ska ha flyttats hit då. Cirkelsåg betyder att sågklingan är rund, som en cirkel. Virke som sågas i en cirkelsåg ger karaktäristiskt rundat mönster i sågytorna. Sågbyggnaden är en enkel stolpverksbyggnad med lockpanelklädda fasader. Sågen med sin inredning, sågutrustning och vattenhjul är liksom dammvallen i sten nyrestaurerade. Cirkelsågen är idag en av de äldsta och bäst bevarade i sitt slag i Kalmar län. Detta ger sågen ett högt kulturhistoriskt värde, både lokalt och ur ett länsperspektiv. Att sågen ligger vid ett äldre kvarnställe vid byns vattendrag ger en förståelse för gångna tiders nyttjande av små vattendrag och för den betydelse som vattendraget hade. Till sågmiljön hör också en miljö av kulturhistoriskt värde, med dammvall i sten, stensatta vattenrännor, ett vattenhjul i trä och en vattenränna i trä.

Den renoverade vattendrivna cirkelsågen (1) har höga kulturhistoriska värden.

STENMURAR OCH ODLINGSRÖSEN

Förutom att markera gränser kunde stenmurarna även ha den funktionen att de höll djur utestängda från åkrarna. Eftersom den skörd man fick på åkrarna var en del av bondens huvudinkomst var det viktigt att skydda grödorna. En tredje funktion som stenmurarna hade var att de blev en metod för hur stenen skulle tas om hand när den röjts upp ur åkrarna. I och med bättre plogar röjdes mer sten upp än tidigare. Stenen kunde på så sätt användas på plats och man slapp tunga transporter.

Möjligheten att markera gränser uppstod framför allt efter att laga skifte genomförts och de olika bönderna i byn fått helt egna, sammanhängande åkrar och marker. Därför hänger byggandet av stenmurar i Småland till stor del samman med genomförandet av laga skifte, huvudsakligen under perioden 1830–1850-talen. Det kan också finnas äldre stenmurar, ibland ända från järnålder, men det kan det vara svårt att avgöra en murs ålder. Att jämföra med gränser på äldre kartmaterial kan ge en fingervisning.

En småländsk stenmur är i princip minst lika djup under mark som över. Stenmurarna är nedgrävda minst 80 centimeter för att hamna på säkert frostfritt djup. Stenmurarna är byggda som skalmurar, d.v.s. byggda i två murar med stora bastanta stenar på de båda yttersidorna, och med fyll av mindre sten i mitten. Höga murar brukar indikera att de är yngre, dvs från 1800-talets andra hälft, kanske en bit in på 1900-talet. Lägre stenmurar kan vara äldre. De kan också vara den typ av mur som byggdes låg, som en bas, där någon form av staket sattes ovanpå muren för att få den högre. Förr i tiden användes oftast trägärdesgård till sådana hägnader. På 1900-talet kan dessa låga murar ha byggts på med runda stolpar med taggtråd.

STENMURENS HÖGA NATURVÄRDEN

Text ur: Stenmur i jordbruksmark, Beskrivning och vägledning för biotopen Stenmur i jordbruksmark i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken.

Stenmurar har höga naturvärden och en viktig funktion i ekosystemet genom den variation de skapar i jordbrukslandskapet. De utgör livsmiljöer, tillflyktsorter och spridningsvägar för flera av jordbrukslandskapets växt- och djurarter bland till exempel lavar, mossor, grod- och kräldjur, insekter, spindlar, fåglar och smådäggdjur. Flera av dessa arter var tidigare betydligt vanligare, men återfinns nu ofta endast i anslutning till jordbrukslandskapets småbiotoper. En del stenmurar omfattas därför av ett s.k. biotopskydd.

För att en stenmur ska omfattas av biotopskyddsbestämmelserna ska dock minst en sida av muren gränsa till jordbruksmark. En stenmur som löper längs en allmän väg, eller längs gränsen till skogs- eller tomtmark omfattas av biotopskyddsbestämmelserna om murens andra sida gränsar mot en åker, betesmark eller annan jordbruksmark. Skyddet för stenmurar bör normalt gälla även i de fall en högst två meter bred naturlig bäckfåra, ett dike, eller en mindre grusväg är belägen mellan stenmuren och den intilliggande jordbruksmarken. Om ingen av stenmurens sidor gränsar till jordbruksmark är inte definitionen för biotopen uppfylld. Om en stenmur löper genom både jordbruksmark och mark som omfattas av skogsvårdslagens bestämmelser gäller inte biotopskyddsbestämmelserna för den del av stenmuren som är belägen i skogsmarken.

Skyddet för biotopen bidrar bland annat till att Sverige uppfyller

de nationella miljökvalitetsmålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv, samt åtaganden enligt EU:s Art- och habitatdirektiv, Konventionen om biologisk mångfald och Europeiska Landskapskonventionen.

ODLINGSRÖSENAS KULTUR- OCH NATURVÄRLDEN
Ett annat sätt att bli av med den sten som röjdes upp ur åkrarna var att lägga den i odlingsrösen. Här gäller samma sak som för stenmurar att man på detta sätt slapp transportera iväg stenen. Om man hittar igenväxta marker med odlingsrösen så kan man vara säker på att någon form av odling bedrivits där. Oftast handlar det om åkrar, men även på ängsmark röjdes en del sten. Man ville undvika att skära eller lie skulle slå i sten då man slog gräs (hö) på ängsmark. Det kan vara svårt att avgöra hur gamla odlingsrösen är. Det är inte ovanligt att det finns rösen från medeltiden, eller ännu äldre, i de småländska skogarna. Odlingsrösen kan variera mycket i storlek och utformning samt i hur vällagda de är. Iblanda är de murade (kallmurade, utan bruk) ibland har de blivit till bara genom att sten har slängts på hög. Inte sällan ligger sådana rösen på en större jordfast sten. Äldre rösen har som regel inte större stenar än en man orkade bära (en mansbörda). Sedan traktorn infördes i jordbruket har förekommer att betydligt större stenar lagts upp på odlingsrösen.

Text nedan ur: Odlingsröse i jordbruksmark Beskrivning och vägledning för biotopen Odlingsröse i jordbruksmark i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Vägledningen utgör ett komplement till Handbok 2012:1 Biotopskyddsområden (Naturvårdsverket 2012).
Odlingsrösen utgör ett viktigt inslag i landskapsbilden och har också stor betydelse för växt- och djurlivet genom den mosaik och variation de skapar i jordbrukslandskapet. Odlingsrösen kan ha en mycket hög ålder genom att de kontinuerligt har brukats. I vissa områden finns system av röjningsrösen som har stort kulturhistoriskt värde. Det förekommer också att äldre gravrösen har byggts på och blivit odlingsrösen.

Odlingsrösen som inte är belägna i jordbruksmark omfattas av skydd enligt definitionen om röset är beläget i anslutning till jordbruksmark, det vill säga nära gränsen till jordbruksmark. Odlingsrösen påträffas ofta i skogsmark, men omfattas då av biotopskyddsbestämmelserna endast om de är belägna i anslutning till jordbruksmark. Sentida stentippar har vanligen inget kulturhistoriskt värde. Avsaknad av kulturhistoriskt värde har dock ingen betydelse för tillämpningen av biotopskyddsbestämmelserna.

Skyddet för biotopen bidrar bland annat till att Sverige uppfyller de nationella miljökvalitetsmålen Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv, samt åtaganden enligt EU:s Art- och habitatdirektiv, Konventionen om biologisk mångfald och Europeiska Landskapskonventionen.

Historik

Här hittar du berättelser om människor och andra viktiga företeelser som präglat kulturmiljön.
En förklaring till varför de höga kulturhistoriska värdena finns på platsen.

Lindshult på medeltiden

Området från Bäckebo i sydost och mot nordväst är känt som ett viktigt område för järnproduktion under sen medeltid. Från det här området kom det berömda Kalmarjärnet som skeppades ut i Europa. Järnframställningen gjorde området ekonomiskt mera attraktivt än vad denna typ av skogsbygder brukade vara under medeltiden och det finns därför en stark närvaro av den svenska adeln som ägde gårdar i socknarna utmed den här sträckningen.

Det första kända skriftliga belägget för byn Lindshult är från slutet av medeltiden. År 1495 ska Sten Sture den äldre ägt en gård i byn. År 1515 ska det i byn ha funnit en frälsegård och ett kronohemman. Åren 1538–41 är frälsegården lagd till det gårdskomplex som kallas för arv och eget, vilket var Gustav Vasas privata gårdsinnehav.

Denna gård hade då sex spannland[4] åker, äng till fyra lass hö, ollonskog, en mjärde i Lindesjö och en i Mjöasjö samt fiske i Björnagöl. Var de båda hemmanen kan ha legat visas på kartor från år 1831 och 1850. Dessa gårdar var ofta av kononatur[5].

Redan på den äldsta kartan från år 1723 är vattendraget noga utritad, liksom tre eller fyra runda symboler som markerar små kvarn- eller sågplatser. Det är sannolikt att vattendraget var en bidragande orsak till att byn etablerades här.

En karta från 1723 som visar de två gårdar som då fanns i byn Lindshult. Vattenvägen med tre eller fyra kvarnsymboler har ritats ut noga i kartbilden.

4 Den areal ett spann utsäde räckte till. Motsvarra ett halvt tunnland.

5 Krono-, kyrko-, skatt- och frälsenatur anger ägandet av gården det vill säga Kronan, kyrkan, den självägande bonden eller en frälse (adlig) person.

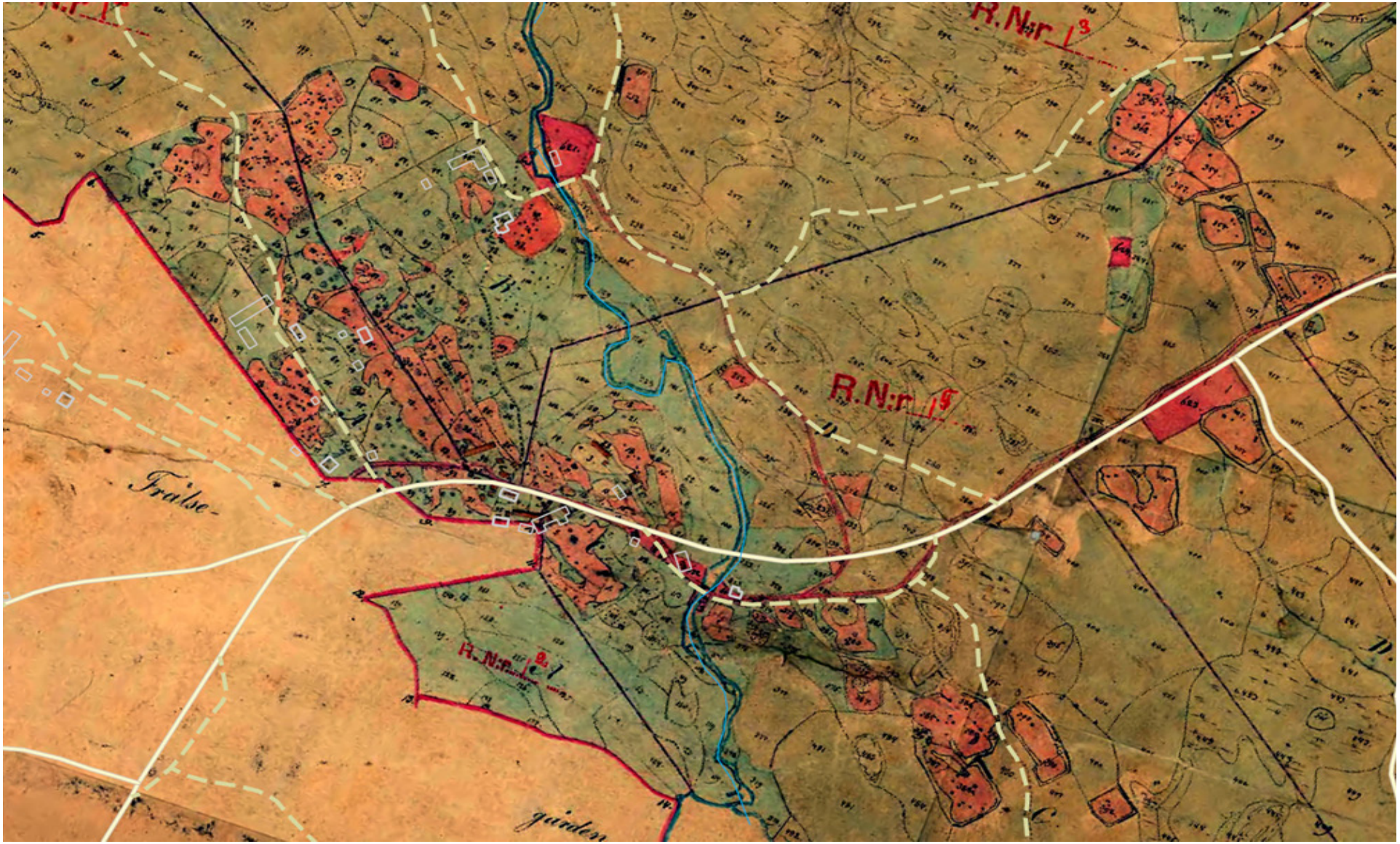

Utsnitt ur laga skifteskartan från år 1850, med dagens byggnader (ljusgrå) och vägar ovanpå den gamla kartan. Jämförelsen visar att huvudvägen genom byn har i princip samma läge då som idag, med vissa justeringar. Flera av de mindre vägarna är också gamla. Bilden visar tydligt hur endast en gård idag ligger kvar i det gamla byläget, medan övriga gårdar som finns i byn har skiftats ut efter laga skiftet. Bostadshuset i det gamla gårdsläget ligger på samma plats år 1850 som idag. Vattendraget är centralt genom byn. Den sågbyggnad som finns kvar idag ligger vid en äldre damm, ett äldre kvarnläge. Karta från lantmäteriets historiska kartor.

Skiftesreformerna

Kring år 1790 genomfördes storskifte i Lindshult. Vid den tiden fanns fortfarande två gårdar i byn, ett så kallat kronoskattehemman, kallad A, och ett frälsehemman, kallad B. De äldre beteckningarna för byns gårdar A och B omvandlades senare till nummer 1 och 2. Handlingen som finns till skifteskartan visar att det fanns flera brukare till varje hemman. Detta berodde på den befolkningsökning som skedde under 1600- och 1700-talen. Fler överlevande barn ledde till att man delade gårdarna i mindre delar, genom så kallad hemmansklyvning.

De båda gårdslägena är tydligt åtskilda redan år 1790. Nya kartor för byn och dess marker gjordes i samband med laga skifte under 1830–1850-talen. Först ut att genomföra laga skifte redan år 1831–32 var frälsehemmanet (gården B). År 1851 genomgick även kronoskattehemmanet (gården A) samma process. Vid skiftet flyttade de olika gårdarna ut till nya lägen och det gamla läget övergavs. Även kronoskattehemmanets[6] (gården A) bebyggelse flyttades ut, men en av enheterna blev kvar i det ursprungliga gårdsläget (6).

6 Ett kronoskattehemman är ett hemman som ägts av Kronan men friköpts och blivit ett skattehemman. Den ursprungliga jordnaturen anges då för att förklara hemmanets jordnatur.

Kring år 1790 skedde storskifte i byn, då jorden delades upp på nya sätt, så att var och en fick mer sammanhängande gärden, både åkrar och ängar. De båda gårdarna A och B har tydligt markerats. Vattendraget är noga utritat. Uppe till höger i kartbilden, strax under bokstaven H i ordet HAGAR, finns en markering som symboliserar en bro över bäcken. En kort bit norr om bron syns en solformad symbol för kvarn eller såg, vilket är samma plats som dagens cirkelsåg. På kartan syns också vägen genom byn.

Jordbrukets utveckling efter 1800-talets mitt

Efter laga skiftet, i takt med det sena 1800-talets jordbruksutveckling, stenröjdes åkermarken. Äng odlades upp och fick ny funktion som åker. På så sätt stärktes jordbruket samtidigt som skogen, som tidigare i stort sett använts för husbehov, ökade i värde. Det ledde till ett ökat välstånd för gårdarna i byn som avspeglades i bebyggelsen. En del av den sten som kom upp vid odling lades i rösen. En annan förändring i landskapet var de många stenmurar som byggdes för att markera de nya gränser som bildats efter laga skifte. Eftersom laga skifte innebar att gårdarna flyttades ut till nya lägen blev det också nödvändigt att bygga nya vägar för att binda ihop de nya gårdslägena och landsvägen. Flera av byns vägar nybyggdes därför efter 1840-talet.

Mader och våtmarker utmed sjöar, vattendrag och gölar användes sedan gammalt till naturlig slåttermark, där man tog vinterfoder till djuren. Från slutet av 1800-talet blev det också vanligt att dika ut vissa av dessa marker för att kunna odla i stället. Att våtmarkerna gavs särskilda namn visar på deras betydelse. Exempel på namngivna våtmarker: Hästakärret och Krikemossen. Enligt äldre kartor har markerna mot Lindesjön brukats, troligen främst för slåtter, fram till mitten av 1900-talet. Gamla kartor visar ett antal ängslador, madhus. Dessa har senare försvunnit[7].

Det är oklart hur länge de medeltida kvarnarna användes. Dammvallen vid nuvarande sågen byggdes dock om eller ny vid någon tidpunkt. Vattenfallet kunde fortsätta användas. Enligt uppgifter flyttades sågen hit från Djupadal vid Strömsholm, nordost om Lindshult. Sågen ägdes långt fram i tiden gemensamt av bönderna i byn. På kartor man se att den låg på en gemensamt ägd mark, en så kallad samfällighet.

Några äldre mangårdsbyggnader ersattes av nya i början av 1900-talet. Vissa ombyggnader har skett i husen i byn, men på det stora hela har majoriteten inte förändrats. Även ladugårdar och ekonomibyggnader har behållits i ursprungliga skick i stor utsträckning, både de som byggdes i slutet av 1800-talet och de som byggdes i början av 1900-talet.

De flesta av byn gårdar används som permanentboende. I byn finns också betesdjur som håller markerna öppna. Sågen och dammvallen restaurerades på 2010-talet och fick Nybro kommuns byggnadspris år 2014.

7 Det finns en timrad byggnad kvar i byn som kan vara en före detta. ängslada, vilken troligen flyttas då den byggts om till bilgarage

Lindshult i framtiden

Här ges förslag på förhållningssätt inför framtiden för hur kulturmiljön ska bevaras och utvecklas.

Nybro kommun vill att kommunens kulturmiljöer ska bevaras och utvecklas så att kommande generationer kan ta del av dem. Under rubriken "bevara" anges vad vi är skyldiga att ta hänsyn till enligt lag. Under rubriken "utveckla" finns tips om hur viktiga kulturmiljöer kan utvecklas och förvaltas så att deras värden finns kvar för eftervärlden. Tipsen kan rikta sig till Länsstyrelsen, kommunen och/eller till dig som privatperson.

Läs mer tips om hur du kan vara med och utveckla kulturmiljöer under "Generella råd" i Kulturmiljöprogrammets inledningskapitel.

Bevara

Den vattendrivna cirkelsågen (1) är en av de äldsta och bäst bevarade i sitt slag i Kalmar län. Detta ger sågen ett högt kulturhistoriskt värde, både lokalt och ur ett länsperspektiv, med fokus på förindustriell verksamhet. Den ska betraktas som *särskilt värdefull* enligt Plan- och bygglagen 8 kap. 13 § och 14 §.

Värdefulla småmiljöer i jordbrukslandskapet, som till exempel åkerholmar, odlingsrösen, stenmurar och alléer, omfattas av biotopskydd enligt Miljöbalken 7 kap. 11 §. Det innebär att de inte får tas bort eller skadas.

Utveckla

Vid eventuell planläggning och lovgivning ska bebyggelsens kulturhistoriska värden bevakas.

Ett fortsatt brukande och öppethållande av markerna är avgörande för områdets framtid som kulturhistoriskt värdefullt. I detta ingår bevarade och skötsel av de odlingslämningar som finns kvar i markerna som stenmurar, rösen och hamlade träd.

Det finns stora möjligheter att bygga nytt och bygga till, men det bör göras med hänsyn till landskap och den traditionella bebyggelsens karaktär.

Odlingslandskapet kring Lindshult är värderat som klass 2 i bevarandeprogrammet “Odlingslandskapet i Kalmar län – Bevarandeprogram, Nybro kommun”, framtaget av Länsstyrelsen Kalmar län.

Referenser

Läs mer/referenser

Gränsbyn Lindshult och folket som bodde där, Solbritt Karlsson (bok 295 s, Nybrosamlingen, Nybro bibliotek).

Gränsbyn i Lindshult och folket som bodde där, hembygdsskrift (ej publicerad, finns endast i en pärm i Nybrosamlingen, Nybro bibliotek).

Sveriges bebyggelse: statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden, del II, Kalmar län, Sigurd Erixon (red),1958.

Det medeltida Sverige; band 4 SMÅLAND: 2 Handbörd, Stranda, Jan Brunius, Olle Ferm, Riksantikvarieämbetet, 1990.
Gods och gårdar i Kalmar län, band II, Studieförbundet Vuxenskolan Kalmar län, 2013.

Kulturminnesvård i Nybro kommun, Nybro kommun 1988.

Natur i Östra Småland, Markus Forslund (red), Länsstyrelsen i Kalmar, 1997.

Övriga referenser

Fornminneskartan: www.raa.se/fornsok

Historiska kartor: www.lantmateriet.se, historiska kartor